Autor Guste Santini
Četvrtak, 05 Listopad 2000 14:11

Građanima nije jasno kako to da je stanje u privredi tako loše, s jedne strane, a kuna aprecira u odnosu na marku, s druge strane? Zdrava logika pokazuje da nešto nije u redu. Jer da je stanje loše kuna ne bi mogla aprecirati. Prema tome, svi koji smatraju da stanje u privredi nije dobro nisu u pravu.

I odista, **da kojim slučajem Hrvatska nije zadužena gotovo 10 milijardi USD i da nije prodala veliki dio obiteljskog srebra moglo bi se postaviti pitanje u čemu je problem što kuna aprecira. Ovom svakako valja pridodati problem deviznih obveza poslovnih banka u pasivi konsolidirane bilance poslovnih banaka umanjene za devizna sredstva u aktivi.**

Aprecijacija kune dolazi u slučaju kada je ponuda deviza veća od njezine potražnje. Kako je ekspandirao dug središnje države prema inozemstvu od 1995. godine to je ponuda deviza bila veća od potražnje. Govoreći narodnim jezikom, uzimanje kredita imalo je isti učinak kao da smo izvezli robe i usluge. Činjenica da to nismo učinili znači da smo taj dio deviza odredili kao obvezu budućim vremenima. Nakon 1998. godine dinamizira se prodaja obiteljskog srebra što opet povećava ponudu deviza kao da je izvršen izvoz roba i usluga a zapravo je prodano nacionalno bogatstvo. U tom smislu dovoljno je pogledati vlasničku strukturu Hrvatskih banaka. Ovom treba pridodati i kredite dobijene u iznozemstvu na temelju deponiranih deviznih sredstava što je izazvalo svojevrsnu mulitplikaciju (prelazak na euro elegantno rjepšava taj problem).

Prema tome, **stalno je priliv/ponuda deviza bio veći od odliva/potražnje za devizama. Centralna banka je muku mučila kako da ne aprecira u većoj mjeri nego što bi to nalagala pravila parcijalne ravnoteže. Tokovi formiranja novčane mase bili su u izravnoj vezi sa ponudom deviza. Što više, cijeli instrumentarij monetarne politike sastojao se u iznalaženju načina otkupa ponuđenih deviza a da dodatno tečaj ne aprecira. Visina obvezne pričuve najznačajniji je pokazatelj problema s kojim se suočila centralna banka.**

Realna pozadina tih i takvih kretanja je bilo povećanje raspoloživog društvenog proizvoda pa se je činilo da radimo više i učinkovitije nego što smo to odista činili. Kako se je sve odvijalo u kratkom roku to je pritisak na kunu bio sve značajniji. Naime, kratki rok je bio određen činjenicom da je zaduženje bivalo realizirano povećanjem finalne poitrošnje. Tečaj i stanje proračuna zadovoljavali su tadašnju vlast, a dug se je prema inozemstvu proglašavao privilegijem.

Postavlja se pitanje da li bi pritisak na kunu, u pravcu njezine aprecijacije, bio tako značajan da je prodaja obiteljskog srebra i zaduživanje u inozemstvu bilo usmjereno u investicije, dakle, restrukturiranje privredne strukture. Jasno je da takvog pritiska ne bi bilo. Prvi razlog je što bi se značajni dio deviznog priliva potrošio na oporemu i nebi utjecao na tečaj kune. Drugi razlog ogleda se u činjenici da bi se povećala potražnja za deviznim sredsvima za reprodukcioni materijal i rezervne djelove što ne bi imalo utjecaja na tečaj kune. Na tečaj kune imo bi utjecaj povećanja izvoza roba i usluga ukoliko povećanje izvoza ne bi smanjilo zaduživanje u inozemstvu odnosno ukoliko nebi se odustalo od prodaje obiteljskog srebra.

Da se je kojim slučajem vodila politika da je potrebno potrošnju držati u okvirima domaćeg proizvoda tada cijele priče nebi ni bilo. Treba istaći da bi raspoloživi društveni proizvod za finalnu potrošnju bio manji pa bi svi sudionici, naročito država, mogli trošiti daleko manje nego što su to činili.

Prema tome, investicijska potrošnja u opremu i povećanje uvoza repromaterijala odvijalo bi se bez kuna i tako bi se smanjio pritisak na tečaj. O kakvim je veličinama riječ vidljivo je ako se zbroji povećanje zaduženja u inozemstvu i iznos primljenog novca za prodano obiteljsko srebro.

Kada se jednom proda obiteljsko srebro i kada stignu krediti na naplatu stvari će se obrnuti. Manjak deviza će se pojaviti što znači da će kuna deprecirati, s jedne strane, i raspoloživi društveni proizvod će biti manji, s druge strane. To je budućnost koja nas čeka kao posljedica ekonomske i ine politike u zdanjih deset godina. Od toga nas može spasiti jedino dinamiziranje investicija što znači rast proizvodnje i zaposlenosti kao izvozno orijentirane privrede. Da bi se to odista ostvarilo potrebna nam je koncepcija i strategija razvoja. Potom slijedi reforma sustava…….